

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum sola voluntas possit esse subiectum peccati.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

est, quod cum subiectum moralitatis sit actus uoluntarius, oportet actum inquantum uoluntarium sumi, cum sumitur inquantum moralis: ac per hoc ex negatione uoluntarij optime inferitur negatio formalis actus. Cum autem uoluntarius actus exterior, puta, mala percussio, a pluribus causetur principijs subordinatis, puta, uoluntate irascibili, & manu, si comparatur ad manum, non est ab ea ut uoluntarius actus, quia manus non est secundum se principium aliquo modo liberum, sed subest imperio sensuiter. si comparatur ad irascibilem, sic est ab ea, ut uoluntarius actus imperans: quia irascibilis subest imperio sensuiter. si comparatur ad uoluntatem, sic est ab ea, ut actus uoluntarius quodammodo elicitus, ut patet. Quia ergo nullus actus exterior, ut est a principio, unde est, ut actus uoluntarius ex ab eo sub ratione uoluntarij, consequens est quod nec exeat ab eodem sub ratione moralis, consequens nulla actio transiens ut sic, pure fit uoluntaria, aut moralis, sed ut subsistat actioni alicui immanenti libere, & propterea in littera dicitur, quod omnes actus morales siue boni, siue mali, sunt immanentes &c. esse manifestat formalis effectus. actibus enim moralibus bonis formaliter operantes sunt in seipsis boni, & mali sunt in seipsis mali, cuius oppositum accidit in irascibilibus: quoniam acta bene, uel male disponuntur bonis, uel malis actionibus transiens, ut patet in adificatione, pictura, scripura. Ad rationes autem in oppositu dicitur, quod actus exteriores dicuntur boni, uel mali moraliter, ut subsistunt alicui actui immanenti, & non aliter: quod patet ex hoc, quod non nisi inquantum induntur ratione uoluntarij, boni, uel mali moraliter sunt, & dicuntur. Cõstat namque uoluntati actum immanentem uoluntatis asserre. cū hoc tamē fiat, qd hmoi actus uoluntarij sunt secundum se mali, aliter quā actus interiores, ut superius dictum fuit, nihil enim obstat magis ratio actus immanentis, quā uoluntarij, quod superius discussum est.

ARTICVLVS PRIMVS.

Utrum uoluntas sit subiectum peccati.

AD PRIMVM sic proceditur. **V**t quod uoluntas non possit esse subiectum peccati. Dicitur. Dion. in 4. cap. de diu. nomi. * qd malum est præter uoluntate, & intentionem: sed peccatum habet rationem mali, ergo peccatum non potest esse in uoluntate.

¶ 2. Præter. Voluntas est boni, uel apparentis boni. ex hoc autē qd uoluntas uult bonum, non peccat: hoc autem qd uult apparet bonum, quod non est uere bonum, magis pertinere uidetur ad defectum uirtutis apprehensiuæ, quā ad defectum uoluntatis. ergo peccatum nullo modo est in uoluntate.

¶ 3. Præter. Non potest esse idem subiectum peccati, & causa efficiens: quia causa efficiens, & materialis non incidit in idem, ut dicitur in 2. Physic. * sed uoluntas est causa efficiens peccati. Præter. ma. n. causa peccandi est uoluntas, ut Aug. dicit in lib. 7. de duabus animabus. ergo non est subiectum peccati.

SED CONTRA est, qd Aug. dicit in lib. * Retract. qd uoluntas est qua peccat, & recte uiuitur.

RESPOND. Dicendum, qd peccatum quidam actus est, sicut supra dictum est. * Actuum autem quidam transeunt in exteriorē materiam, ut urere, & secare: & huiusmodi actus habet pro materia, & subiecto id, in quod transit actio, sicut Philosophus dicit in 3. Physic. qd motus est actus mobilis à mouente. Quidam uero actus sunt non transeuntes in exteriorē materiam, sed manentes in actum, sicut appetere & cognoscere: & tales actus sunt omnes actus morales, siue sint actus uirtutum, siue peccatorum. unde oportet qd proprium subiectum actus peccati sit potentia, quæ est principium actus. Cum autem proprium sit actum moralium, qd sunt uoluntarij, ut supra habitum est, * sequitur qd uoluntas, quæ est principium actuum uoluntariorum siue bonorum, siue malorum, quæ sunt peccata, sit principium peccatorum: & ideo sequitur, qd peccatum sit in uoluntate sicut in subiecto.

AD SECUNDVM ergo dicendum, qd malum dicitur esse præter uoluntatem, quia uoluntas non tedit in ipsum sub ratione mali: sed quia aliquid malum est apparet bonum, ideo uoluntas aliquando appetit aliquid malum, & secundum hoc peccatum est in uoluntate.

AD TERTIUM dicendum, qd si defectus apprehensiuæ uirtutis nullo modo subiaceret uoluntati, non esset peccatum nec in uoluntate, nec in apprehensiuæ uirtute, sicut patet in his, qui habent ignorantiam inuincibilem. & ideo relinquitur, quod etiam defectus apprehensiuæ uirtutis subiacens uoluntati, deputetur in peccatum.

AD TERTIUM dicendum, qd ratio illa procedit in causis efficientibus, quarum actiones transeunt in materiam exteriorē, & quæ non mouent se, sed alia, cuius contrarium est in uoluntate. unde ratio non sequitur.

A noluntate, sed quod omne peccatum est subiectiue in uoluntate. Ex hoc namque loco habes, quod omne peccatum est actus immanens, & a uoluntate: & consequenter in uoluntate, quia omnis actus immanens est in eo, a quo est. Et quoniam in secundo articulo determinatur, quod non sola uoluntas est subiectum peccati, sed plures alie potentie sunt subiecta peccatis, ut in sequentibus patet articulis, nosse debes, quod non inconuenit idem peccatum esse in pluribus subiectiue secundum diuersa, sicut potest diuersimode esse a pluribus: paria namque in actionibus immanentibus sunt esse in, & esse ab operante. Cum enim in omni peccato concurrat actio uoluntatis positue, uel priuatiue, oportet omne peccatum ratione huius esse in uoluntate: cum etiam peccatum quandoque sit actus alicuius potentie sub imperio uoluntatis, ut male diligere, male irasci, male concupiscere, oportet peccatum secundum illum actum esse in illa potentia elicitiua illius actus. Et si contingat ad eundem actum malum concurrere tres potentias defectiuose, puta, uoluntatem, rationem, & concupiscibilem, illud peccatum subiectiue secundum diuersa erit in tribus: & quoniam quandoque assignatur pro subiecto proximum elicitiui actus, quandoque primum mouens, quandoque primum dirigens: ideo diligens lector discernat dicendi rationē ubi diuersitatem inuenire contingat de subiecto alicuius peccati, & non damnet, sed exponat.

B tes in agere: sicut appetere & cognoscere: & tales actus sunt omnes actus morales, siue sint actus uirtutum, siue peccatorum. unde oportet qd proprium subiectum actus peccati sit potentia, quæ est principium actus. Cum autem proprium sit actum moralium, qd sunt uoluntarij, ut supra habitum est, * sequitur qd uoluntas, quæ est principium actuum uoluntariorum siue bonorum, siue malorum, quæ sunt peccata, sit principium peccatorum: & ideo sequitur, qd peccatum sit in uoluntate sicut in subiecto.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd malum dicitur esse præter uoluntatem, quia uoluntas non tedit in ipsum sub ratione mali: sed quia aliquid malum est apparet bonum, ideo uoluntas aliquando appetit aliquid malum, & secundum hoc peccatum est in uoluntate.

AD SECUNDVM dicendum, qd si defectus apprehensiuæ uirtutis nullo modo subiaceret uoluntati, non esset peccatum nec in uoluntate, nec in apprehensiuæ uirtute, sicut patet in his, qui habent ignorantiam inuincibilem. & ideo relinquitur, quod etiam defectus apprehensiuæ uirtutis subiacens uoluntati, deputetur in peccatum.

AD TERTIUM dicendum, qd ratio illa procedit in causis efficientibus, quarum actiones transeunt in materiam exteriorē, & quæ non mouent se, sed alia, cuius contrarium est in uoluntate. unde ratio non sequitur.

ARTICVLVS II.

Utrum sola uoluntas sit subiectum peccati.

AD SECUNDVM sic proceditur. **V**t quod sola uoluntas sit subiectum peccati. Dicit etiam Aug. in libro de duabus animabus, * quod non nisi uoluntate peccatur: sed peccatum est sicut in subiecto in potentia qua peccatur. ergo sola uoluntas est subiectum peccati.

esse quandoque peccata formaliter: ita quod actus uoluntatis est primo malus formaliter, actus autem aliarum uirtutum formaliter mali, sed non primo, sed secundario. & hoc ex ratione litteræ probatur: quia actus immanens uoluntatis inordinatus est formaliter malus, & ex subiecto simul & principio: quia principium talis actus est subiectum peccati formaliter: actus autem transeun-

q. 1. art. 1. & q. 12. art. 6.

D. 995.

Infra art. 3. cor. & q. 83. art. 1. cor. & 2. dist. 44. in expo. lit. ad 2. Mal. q. 2. art. 2. & 3. Cap. 10. a me dio, tom. 6.

¶ Super Questionis septuagesimequarta Articulum secundum.

¶ In articulo secundo eiusdem septuagesimequarte questionis aduerte, quod hinc patet apud auctorem, actus aliarum uirtutum, quæ sunt principia actuum uoluntariorum ut sic, quod actus uoluntatis est primo malus formaliter, actus autem aliarum uirtutum formaliter mali, sed non primo, sed secundario. & hoc ex ratione litteræ probatur: quia actus immanens uoluntatis inordinatus est formaliter malus, & ex subiecto simul & principio: quia principium talis actus est subiectum peccati formaliter: actus autem transeun-

transcuntes, ut sic, nisi materialiter mali sunt, & ad substantiam peccati pertinent in actu exercito, quia non nisi mediante actu immanente, qui est subiectum bonitatis & malitiae moralis, ut patet ex dictis. Unde Scot. in 3. sent. dist. 42. absq; ratione inuitit peccatum esse formaliter in sola voluntate, hoc n. non minus est falsum, quam actuale iustitiam, id est bonitatem, ut distinguitur contra actuale peccatum, esse in sola voluntate, quamuis utrinque sit formaliter in sola ipsa prima.

Lib. 3. c. 17. & 18. to. 1. & de ver. relig. c. 14. & 1. retrac. c. 9. tom. 1.

SED CONTRA. Peccatum uirtuti contrariatur, contraria autem sunt circa idem; sed alia etiam uires animae praeter uoluntatem, sunt subiecta uirtutum, ut supra dictum est. * ergo non sola uoluntas est subiectum peccati.

Q. 56.

RESPON. Dicendum, quod sicut ex praedictis patet, * Omne quod est principium uoluntarij actus, est subiectum peccati: actus autem uoluntarij dicitur non solum illi qui eliciuntur a uoluntate, sed etiam illi qui a uoluntate imperantur, ut supra dictum est, * cum de uoluntario ageretur. unde non solum uoluntas potest esse subiectum peccati, sed omnes illae potentiae quae possunt moueri ad suos actus, uel ab eis reprimi per uoluntatem. & eadem etiam potentiae sunt subiecta habituum moralium bonorum uel malorum, quia eiusdem est actus & habitus.

Ar. praed.

Q. 6. art. 4.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod non peccatur nisi uoluntate, sicut primo mouente, alijs autem potentis peccatur sicut ab ea motis.

AD SECUNDUM dicendum, quod bonum & malum pertinent ad uoluntatem sicut per se obiecta ipsius: sed aliae potentiae habent aliquod determinatum bonum & malum, ratione cuius potest in eis esse & uirtus, & uitium, & peccatum, secundum quod participant uoluntate & ratione.

AD TERTIUM dicendum, quod membra corporis non sunt principia actuum, sed solum organa: unde & comparantur ad animam mouentem, sicut seruus qui agitur, & non agit. Potentiae autem appetitiuae interiores comparantur ad rationem quasi liberae, quia agunt quodammodo & aguntur, ut patet per id quod dicitur 1. Polit. * Et praeterea actus exteriorum membrorum sunt actiones in exteriorem materiam transcuntes, sicut patet de percussione in peccato homicidij: & propter hoc non est similis ratio.

Cap. 3. a me dio. tom. 5.

¶ Super Questionis septuagesimequarta Articulum tertium.

ARTICVLVS III.

Utrum in sensualitate possit esse peccatum.

2. dist. 34. q. 3. artic. 2. & dist. 31. q. 2. art. 1. ad 4. & ver. q. 15. art. 5. & mal. q. 7. artic. 6.

IN articulo tertio eiusdem septuagesimequarta quaestio nis dubium occurrit ex Scoto in quadragesima secunda distinctione secunda sen-

AD TERTIUM sic proceditur. **¶** Vt, quod in sensualitate non possit esse peccatum. Peccatum enim est proprium homini, qui ex suis actibus laudatur, uel uitu-

peratur, sed sensualitas est communis nobis & brutis. ergo in sensualitate non potest esse peccatum.

¶ 2. Praet. Nullus peccat in eo quod uitare non potest, sicut Aug. dicit in lib. de lib. arb. * sed homo non potest uitare quin actus sensualitatis sit inordinatus. est enim sensualitas perpetuae corruptionis, quandiu in hac mortali uita uiuimus, unde per serpentem significatur, ut Aug. dicit 12. de Trin. ¶ ergo inordinatio motus sensualitatis non est peccatum.

¶ 3. Praet. Illud quod homo ipse non facit, non imputatur ei ad peccatum: sed hoc solum uidetur nos ipsi facere, quod cum deliberatione rationis facimus, ut Philosophus dicit in 9. Eth. * ergo motus sensualitatis qui est sine deliberatione rationis, non imputatur homini ad peccatum.

SED CONTRA est, quod dicitur Roma. 7. Non enim quod uolo bonum, hoc ago, sed quod odi malum, illud facio. quod exponit Aug. * de malo concupiscentiae, quod constat esse motum quendam sensualitatis. ergo in sensualitate est aliquod peccatum.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra dictum est, * Peccatum potest inueniri in qualibet potentia, cuius actus potest esse uoluntarius & inordinatus, in quo consistit ratio peccati. Manifestum est autem, quod actus sensualitatis potest esse uoluntarius, in quantum sensualitas, id est, appetitus sensituius, nata est a uoluntate moueri. unde relinquatur quod in sensualitate possit esse peccatum.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod qualia uires sensitivae partis, et si sunt communes nobis & brutis, tamen in nobis habent aliquam excellentiam ex hoc, quod rationi iunguntur: sicut nos praeter alijs animalibus habemus in parte sensitiva cogitativam & reminiscen tiam, ut in 1. dictum est, * & per hunc modum etiam appetitus sensituius in nobis praeter alijs animalibus habet quandam excellentiam, scilicet quod natus est obedire rationi, & quantum ad hoc potest esse principium actus uoluntarij, & per consequens subiectum peccati.

AD SECUNDUM dicendum, quod peccata corruptio sensualitatis est intelligenda quantum ad fomitem, qui nunquam totaliter tollitur in hac uita. Transit enim peccatum originale reatu, & remanet actu: sed talis corruptio fomitis non impedit quin homo rationabili-

tent. quae sit, & rene, quod si in motibus peccatum actus uoluntatis peccati, quia uoluntas non praeterit, quod peccatum omittitur, cum in hic peccatum peccatum committitur. Sed hoc solum soluitur a peccatis, quod quod committitur alijs actus inordinatus uoluntatis, siue uoluntatis in peccati, siue negatiue est peccatum committitur, in peccatis delectationibus malis perceptis, non in peratis, sed nec ex clusis. Incuria nam nauae submergitur peccatum committitur, quamuis negatiue, unde cum concupiscentia carnis ad uerfus spiritum sanctum actus, & uoluntarius negatiue, sequitur, quod sit peccatum committitur, quod do peccatum est. ¶ In eodem articulo motus sensualitatis est aliquid carnis, & aliquid uoluntatis incertum. Certum quod omnes motus mali, quos uoluntas potest, & debet praeterire, si non praeterit, quando, sicut sunt peccata: ut quod uoluntas peccat, & debet praeterire per singulos motus sensualitatis autem tatis praeterire, ut uel consensu eo quod uel, quod sit obligatum impossibile in executione singulari praerogatione. ¶ auctoritas Aug. & in ni. & auctoritas veranda pensetur, ratio in littera nuata, non appropinqua hoc diffoniam. ¶ peccatum uoluntatis imperfectum quod genere motus peccati, propter quod ne deliberatione committitur, consequens est, quod imperfectio potest & deest sufficit ad committitur in ipsa de coeederem, quod in nobis in peccata potest ad repugnandum, uel obuium in gulis motibus quod dam attendendo & do operari in eta, in iunge aliam artemen talis imperfecta potentia quali debito ad rationem committitur peccati imperfecti.